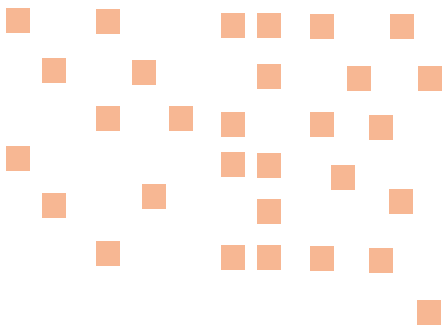

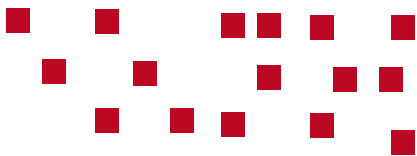
AZERBEJDŻAN

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej

DPU-WIKP-424/288/2024
12.06.2024

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Azerbejdżanie.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 10 mln ^[1]

Skład etniczny: Azerowie – 91,6%, Lezgini – 2%, Rosjanie – 1,3%, Tałysze – 1,3%, Ormianie – 1,3%, inni – 2,4%. ^[2]

Skład religijny: muzułmanie – 97,3% (głównie szyici), chrześcijanie – 2,6%, ateści i agnostycy – poniżej 1%, wyznawcy innych religii – poniżej 1%. ^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Współczesna Republika Azerbejdżanu ogłosiła niepodległość 30 sierpnia 1991 r., na krótko przed rozpadem ZSRR w tym samym roku. We wrześniu 1991 r., większość zamieszkałej przez Ormian enklawy Górskiego Karabachu – spornego regionu należącego formalnie do Azerskiej Republiki Radzieckiej – ogłosiła niepodległość. Terytorium to oraz siedem sąsiednich rejonów stały się de facto niezależne po zakończeniu wojny o Górski Karabach w 1994 r., ale nie zostały uznane przez społeczność międzynarodową. W 2023 r. Azerbejdżan odzyskał kontrolę nad całym Górskim Karabachem. Republika Górskiego Karabachu została oficjalnie rozwiązana z dniem 1 stycznia 2024 r. ^[4]

Obecnie Azerbejdżan jest świecką republiką prezydencką. Przywództwo kraju pozostaje w rękach rodziny Alijewów, odkąd Hejdar Alijew został prezydentem w 1993 r. W 2003 r. prezydentem został syn Hejdara – **Ilham Alijew**. ^[5]

¹ CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

² CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

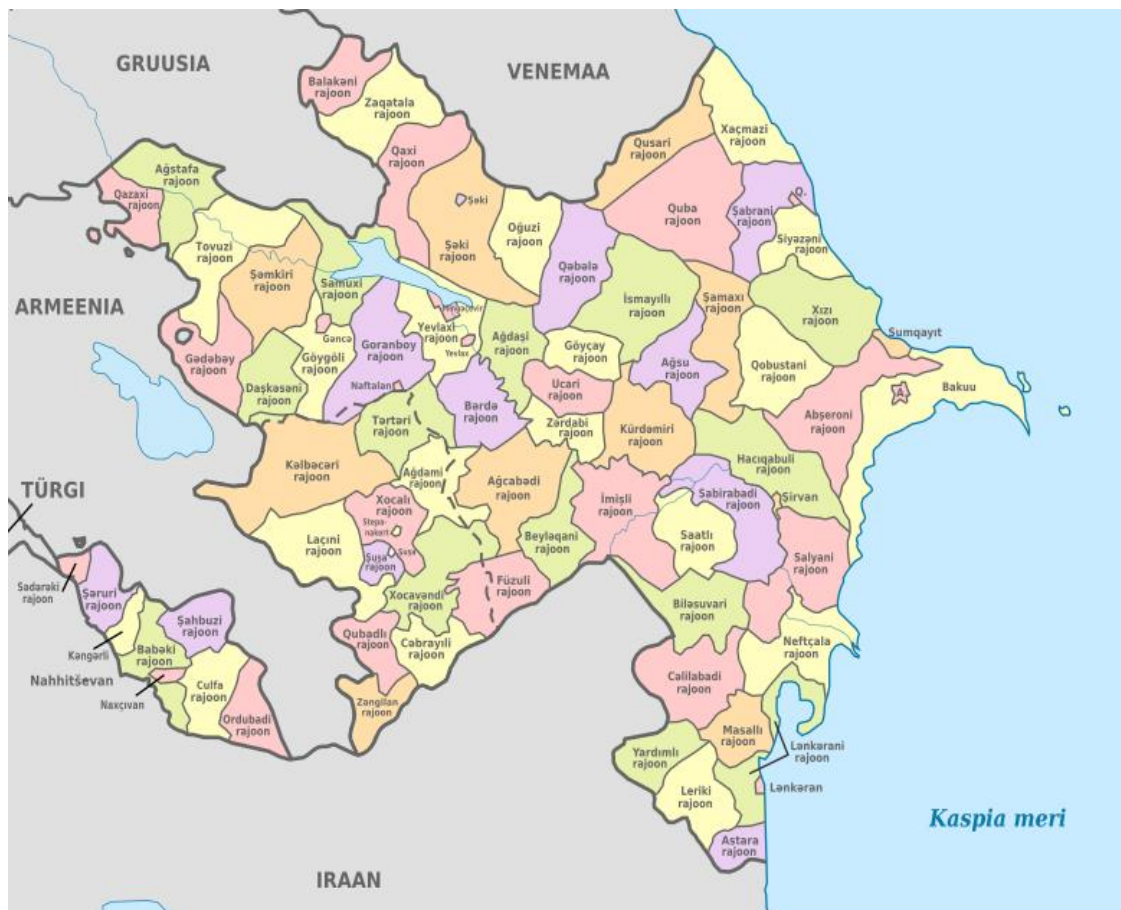
³ CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

⁴ Wikipedia, Azerbejdżan, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Azerbejd%C5%BCan>

⁵ Gov.pl, Azerbejdżan, Informator Ekonomiczny, 26.03.2020, <https://www.gov.pl/web/azerbejdżan/informator-ekonomiczny>

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Terytorium Republiki Azerbejdżanu dzieli się na 66 rejonów (rayon) oraz 11 miast wydzielonych (sahar). Część terytorium Azerbejdżanu stanowi Nachiczewańska Republika Autonomiczna, położona w enklawie. ^{[6][7][8]}

Mapa. Podział administracyjny Azerbejdżanu (źródło: Wikimedia). ^[9]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Głową państwa jest prezydent Azerbejdżanu, który jest wybierany w głosowaniu powszechnym na siedmioletnią kadencję i to on w rzeczywistości podejmuje wszystkie najważniejsze decyzje w państwie. ^[10]

Prezydentem jest **Ilham Alijew**, a wiceprezydentem - jego żona **Mehriban Alijewa**. Ilham Alijew sprawuje swój urząd od 2003 r. (w wyniku nowelizacji konstytucji po referendum 18 marca 2009 r. wprowadzono poprawkę, umożliwiającą sprawowanie

⁶ CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

⁷ Kavkaz-uzel.eu, Карабах: худой мир или война? https://www.kavkaz-uzel.eu/category/Karabakh_bad_peace_or_war

⁸ OSW, Strachota K., Koniec Górskiego Karabachu. Polityczne trzęsienie ziemi na Kaukazie Południowym, 28.09.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-09-28/koniec-gorskiego-karabachu-polityczne-trzesienie-ziemi-na-kaukazie>

⁹ Wikimedia Commons, Azerbaijan, administrative divisions - et - colored.svg, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Azerbaijan,_administrative_divisions_-_et_-_colored.svg

¹⁰ CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

urzędu prezydenta bez limitu kadencji). Ostatnie, przedterminowe wybory prezydenckie odbyły się w lutym 2024 r. i urzędujący prezydent wygrał je zdobywając 92% głosów. Obecna prezydencka kadencja, na mocy zmienionej wcześniej konstytucji, potrwa 7 lat. ^[11]

Rząd i premier. Premier i rząd Republiki Azerbejdżanu są powoływani przez prezydenta i zatwierdzani formalnie przez parlament. Od listopada 2019 r. premierem azerskiego rządu pozostaje **Ali Asadow**,^[12] ur. w 1956 r. w Nachiczewanie. ^[13]

Parlament i wybory parlamentarne. Jednoizbowy parlament (Zgromadzenie Narodowe - **Milli Məclis**) wybierany jest na pięcioletnią kadencję.^[14] W parlamencie zasiada 125 deputowanych. Ostatnie przedterminowe, rozpisane na wniosek prezydenta, wybory odbyły się 9 lutego 2020 r. Następne wybory odbędą się w 2025 r. ^[15]

Obecnie w parlamencie zasiada 72 przedstawiciele rządzącej prezydenckiej Partii Nowego Azerbejdżanu (**Yeni Azərbaycan Partiyası, YAP**). Większość z pozostałych deputowanych to tzw. parlamentarzysty niezależni, z których większość stanowią faktyczni zwolennicy obecnej władzy, ale jest wśród nich również kilku opozycjonistów. ^[16]

SYSTEM PRAWNY

System prawny w Azerbejdżanie opiera się na prawie cywilnym i składa się z Konstytucji, aktów przyjętych poprzez referendum, ustaw, dekretów gabinetu Rady Ministrów, aktów normatywnych wydanych przez centralne organy władzy wykonawczej. ^[17]

Konstytucja Republiki Azerbejdżanu ma najwyższą moc prawną na terytorium Azerbejdżanu i jej przepisy stosuje się bezpośrednio.^[18] Umowy międzynarodowe, których jedną ze stron jest Republika Azerbejdżanu, stanowią integralną część systemu legislacyjnego tego kraju. ^[19]

KARA ŚMIERCI

Kara śmierci została usunięta z Kodeksu Karnego 10 lutego 1998 r. z zastrzeżeniem (art. 27 Konstytucji Azerbejdżanu), że może ona być przywrócona w wyjątkowych

¹¹ Rzeczpospolita, Wybory w Azerbejdżanie: 92,05 proc. poparcia dla prezydenta, 08.02.2024,

<https://www.rp.pl/polityka/art39804901-wybory-w-azerbejdżanie-92-05-proc-poparcia-dla-prezydenta-wideo>

¹² CIA, The World Factbook, Azerbejdżan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

¹³ Gov.pl, Azerbejdżan, Informator Ekonomiczny, 26.03.2020, <https://www.gov.pl/web/azerbejdżan/informator-ekonomiczny>

¹⁴ CIA, The World Factbook, Azerbejdżan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

¹⁵ Gov.pl, Azerbejdżan, Informator Ekonomiczny, 26.03.2020, <https://www.gov.pl/web/azerbejdżan/informator-ekonomiczny>

¹⁶ OSW, Azerbejdżan: technokratyczna konsolidacja władzy, 12.02.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-02-12/azerbejdżan-technokratyczna-konsolidacja-władzy>

¹⁷ CIA, The World Factbook, Azerbejdżan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

¹⁸ Nyulawglobal.org, A Guide to the Republic of Azerbaijan Law Research, 09.10.2022,

https://www.nyulawglobal.org/globalex/Azerbaijan.html#_c_.Legislative_system

¹⁹ Nyulawglobal.org, A Guide to the Republic of Azerbaijan Law Research, 09.10.2022,

https://www.nyulawglobal.org/globalex/Azerbaijan.html#_c_.Legislative_system

przypadkach, po przyjęciu specjalnej ustawy, w czasie wojny lub w przypadku zagrożenia wojną.^[20]

Ostatnia egzekucja (kara za morderstwo) odbyła się w 1983 r. Azerbejdżan podpisał 25 stycznia 2001 r. Protokół nr 6 dot. bezwarunkowego zniesienia kary śmierci z 1983 r., który został włączony do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.^[21]

W lutym 2023 r. Azerbejdżan ratyfikował Protokół nr 13 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, który wzywa do całkowitego zniesienia kary śmierci.^[22]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Armia Azerbejdżanu powstała wraz z rozpadem ZSRR w 1991 r., a w roku później kraj opuściły wojska radzieckie. Od początku swojego istnienia wojsko utrzymywało gotowość zbrojną w związku z nierozwiązanymi konfliktami granicznymi z sąsiednią Armenią, a także na skutek złych relacji z Iranem. Największym sojusznikiem w dziedzinie wojskowości jest z kolei Turcja.^[23] Azerbejdżan powstrzymuje się od udziału w blokach politycznych, nie aspirując do członkostwa ani w Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ), ani w NATO.^[24]

Od 1988 r. Azerbejdżan był zaangażowany w spór terytorialny z Armenią. Jego głównym polem był Górski Karabach oraz obszary go otaczające, będące *de iure* częścią Azerbejdżanu (była autonomia w ramach Azerbejdżańskiej SRR), a *de facto* - w wyniku wojny zakończonej zawieszeniem broni w 1994 r. - nieformalnym protektoratem Armenii, która zapewniała nieuznanej Republice Górskiego Karabachu wsparcie. Po zawieszeniu broni z 1994 r., poza kontrolą władz azerskich znalazło się ok. 14% terytorium Republiki Azerbejdżanu, tj. całe terytorium Republiki Górskiego Karabachu i 7 rejonów okalających Karabach. Zawieszenie broni między stronami konfliktu było regularnie naruszane, przede wszystkim w strefie konfliktu karabaskiego, lecz sporadycznie także na granicy między Armenią i Azerbejdżanem.^{[25][26]} Do najpoważniejszych przesileń należała druga wojna karabaska nazywana też „wojną sześciotygodniową”/„wojną 44-dniową” (27.09 – 10.11.2020 r.), zakończona mediacją rosyjską. Na mocy porozumienia trójstronnego

²⁰ Minval.az, Двадцать лет без смертной казни, 23.02.2018, <https://minval.az/news/123766550>

²¹ Capitalpunishmentuk.org, The end of capital punishment in Europe, <https://capitalpunishmentuk.org/europe.html>

²² Azernews, Azerbaijan announces tougher ban on death penalty, 05.02.2023, <https://www.azernews.az/nation/205939.html>

²³ CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

²⁴ OSW, Azerbejdżan 2024: zawrót głowy od sukcesów, 04.06.2024, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2024-06-04/azerbejdzan-2024-zawrot-glowy-od-sukcesow>

²⁵ TVN24, Nowy premier wyciąga rękę: możliwy kompromis w sprawie Górskiego Karabachu, 10.05.2018, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/armenia-paszynian-o-turcji-wizach-do-ue-i-o-gorskim-karabachu,835833.html>

²⁶ OSW, Niewypowiedziana wojna. Nowy etap konfliktu azerbejdżańsko-armeńskiego, 06.03.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-03-06/niewypowiedziana-wojna-nowy-etap-konfliktu-azerbejdzansko>

Armenia zwróciła Azerbejdżanowi część terytoriów, a na pozostałym terenie rozmieszczono kontyngent wojsk rosyjskich, jako gwaranta bezpieczeństwa.^[27]

Mimo to, w dniu 19.09.2023 r. Azerbejdżan rozpoczął wymierzoną w nieuznaną Republikę Górskiego Karabachu operację wojskową, przeprowadzając zmasowane ataki powietrzne i artyleryjskie na instalacje militarne oraz działania lądowe.^{[28][29]} Azerbejdżan pokonał siły Republiki Górskiego Karabachu i przejął całkowitą kontrolę nad tym regionem. W dniu 28.09.2023 r. władze Republiki Górskiego Karabachu ogłosiły formalne samorozwiązanie z dniem 1 stycznia 2024 r.^[30] W czerwcu 2024 r. z terytorium Górskiego Karabachu wycofały się ostatecznie wojska rosyjskie, które stacjonowały tam jako „wojska rozjemcze” od końca „drugiej wojny o Karabach”.^[31]

Ministerstwo Zdrowia Azerbejdżanu podało, że podczas ofensywy w Górskim Karabachu zginęło 192 żołnierzy azerskich, a 511 zostało rannych. W prasie armeńskiej 12.10.2023 r. oceniono straty wojska azerskiego na ponad 200 osób.^[32] Przedstawiciele Republiki Górskiego Karabachu powiedzieli wcześniej, że w walkach zginęło co najmniej 200 osób po ich stronie, a ponad 400 zostało rannych.^[33]

W maju 2024 r. Armenia zgodziła się ponadto oddać Azerbejdżanowi cztery niezamieszkałe wioski, które również w przeszłości stanowiły azerskie enklawy na terenie Ormiańskiej Republiki Radzieckiej.^[34]

Na terenie Azerbejdżanu nie odnotowano działalności nielegalnych ugrupowań zbrojnych.^[35]

Według danych ACLED, w 2022 r. doszło w Azerbejdżanie do ok. 516 różnego rodzaju incydentów naruszenia bezpieczeństwa, w których śmierć poniosło 68 osób (funkcjonariusze służb bezpieczeństwa, bojownicy i cywile), w 2023 r. – do 787 zdarzeń, w których życie straciło 570 osób (funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili), a w pierwszym kwartale 2024 r. – 47 zdarzeń, w wyniku których nie zanotowano żadnych ofiar śmiertelnych.^[36]

²⁷ Defence24, Rosyjskie „siły pokojowe” umacniają się w Górskim Karabachu, 01.12.2020, <https://www.defence24.pl/rosyjskie-sily-pokojowe-umacniają-sie-w-gorskim-karabachu-komentarz>

²⁸ OSW, Strachota K., Trzecia wojna karabaska, 19.09.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-09-19/trzecia-wojna-karabaska>

²⁹ UK Parliament, What is happening in Nagorno-Karabakh? 28.09.2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9862/>

³⁰ OSW, Strachota K., Koniec Górskiego Karabachu. Polityczne trzęsienie ziemi na Kaukazie Południowym, 28.09.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-09-28/koniec-gorskiego-karabachu-polityczne-trzesienie-ziemi-na-kaukazie>

³¹ Defence24, Rosyjski kontyngent wojskowy ostatecznie opuścił Górski Karabach, 12.06.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/rosyjski-kontyngent-wojskowy-ostatecznie-opuscil-gorski-karabach>

³² Azatutyun, Sepanian R., Karabakh Death Toll Close to 500, 16.08.2023, <https://www.azatutyun.am/a/32639653.html>

³³ The Associated Press (AP), Demourian A., Azerbaijan arrests the former head of separatist government after recapturing Nagorno-Karabakh, 27.09.2023, <https://apnews.com/article/nagorno-karabakh-azerbaijan-armenia-troops-killed-offensive-1d13668014fac4e44a76c04b54378268>

³⁴ Al Jazeera, Armenia returns four border villages to Azerbaijan as part of deal, 24.05.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/5/24/armenia-returns-four-border-villages-to-azerbaijan-as-part-of-deal>

³⁵ ACLED, Azerbaijan, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

³⁶ ACLED, Azerbaijan, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

19.09.2023 r. Ministerstwo Obrony Azerbejdżanu ogłosiło rozpoczęcie „lokalnej akcji antyterrorystycznej”, która miała „stłumić prowokacje na dużą skalę i wypchnąć ormiańskie wojska z azerskich terytoriów”.^{[37][38]} Obecnie jednak brak jest informacji wskazujących na to, by w Azerbejdżanie obowiązywało ustawodawstwo specjalne typu: stan wojenny, operacja specjalna, godzina policyjna itp.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

Według danych ACLED, w 2022 r. w Azerbejdżanie w różnego rodzaju incydentach naruszenia bezpieczeństwa, śmierć poniosło 5 cywilów, z kolei w 2023 r. odnotowano 25 ofiar cywilnych, zaś w pierwszym kwartale 2024 r. – nie odnotowano żadnych ofiar cywilnych.^[39]

Dodatkowo, w czasie panicznego eksodusu Ormian z Górnego Karabachu, w dniu 25.09.2023 r. doszło do tragicznego wypadku – wskutek wybuchu na stacji paliw w okolicach Stepanakertu zostało rannych 220 osób, a 50 zginęło w wyniku odniesionych obrażeń.^[40]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

19 września 2023 r. lotnictwo azerskie ostrzelało region Askeran, zabijając w jednej z wiosek 5 osób, w tym troje dzieci. Tego samego dnia azerscy wojskowi zastrzelili trzy osoby w regionie Martakertu. W 2024 r. nie odnotowano tego typu zagrożeń.^[41]

Najwięcej osób zginęło w kilkunastu incydentach na skutek eksplozji min i niewybuchów. W latach 2022-23 odnotowano w sumie 18 pojedynczych ofiar cywilnych tego typu zdarzeń. W pierwszym kwartale 2024 r. także odnotowano przypadki eksplozji niewybuchów, jednakże nie spowodowały one ofiar cywilnych.^[42]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

Brak jest informacji na temat tego typu incydentów.

³⁷ The Moscow, Nikoghosyan H., Times, War is Returning to Nagorno-Karabakh Because the World Did Nothing to Stop It, https://www.themoscowtimes.com/2023/09/19/war-is-returning-to-nagorno-karabakh-because-the-world-did-nothing-to-stop-it-a82513#google_vignette

³⁸ Euractiv, Wolska A., Azerbejdżan ogłosił rozpoczęcie operacji antyterrorystycznej w Górskim Karabachu, 19.09.2023, <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/azerbejdzan-oglosil-rozpozeczenie-operacji-antyterrorystycznej-w-gorskim-karabachu/>

³⁹ ACLED, Azerbaijan, Civilians, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁰ Azatutyun, Sepanian R., Karabakh Death Toll Close to 500, 16.08.2023, <https://www.azatutyun.am/a/32639653.html>

⁴¹ ACLED, Azerbaijan, Civilians, 01.01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴² ACLED, Azerbaijan, Civilians, 01.01.01.2023-31.12.2023, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

DZIAŁANIA ODWETOWE

Brak jest informacji na temat tego typu incydentów.

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Praktycznie wszyscy Ormianie zamieszkujący Górski Karabach opuścili ten region. Z danych UNICEF wynika, że do Armenii przybyło ponad 100 tys. uchodźców, w tym 30 tys. dzieci. Uchodźcom udzielają pomocy władze Armenii.^[43] Społeczność międzynarodowa, jak i władze Armenii wyrażają zaniepokojenie, co do przyszłych losów dziedzictwa kulturowego Ormian z Górskiego Karabachu, w tym m.in. kościołów, cmentarzy i innych zabytków architektury. Apelują także o zabezpieczenie przez Azerbejdżan pozostawionego przez uchodźców mienia.^[44]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

Brak jest informacji o tego typu działaniach.

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Brak jest informacji o tego typu zajściach w ostatnim okresie.

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Protesty w Azerbejdżanie mają na ogół pokojowy charakter, jednak zdarzają się również siłowe interwencje.^[45] Zdarza się, że policja tłumi pokojowe protesty i zgromadzenia używając siły przeciwko protestującym lub zatrzymując ich. Azerbejdżan nakłada całkowity zakaz protestów w centralnych obszarach stolicy, Baku.^{[46][47]}

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Strategiczne położenie Azerbejdżanu na skrzyżowaniu dróg biegnących z Afryki, Europy, Bliskiego Wschodu i Azji sprawia, że jest on atrakcyjnym krajem dla

⁴³ OSW, Górecki W., Exodus Ormian z Górskiego Karabachu, 03.10.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-10-03/exodus-ormian-z-gorskiego-karabachu>

⁴⁴ European Parliament, Resolution of 5th October on the situation in Nagorno Karabakh after Azerbaijan's attack and the continuing threats against Armenia, 05.10.2023, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0356_EN.html

⁴⁵ ACLED, Azerbaijan, Protests, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁶ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Azerbaijan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/azerbaijan/>

⁴⁷ Human Rights Watch, World Report 2023, Azerbaijan, Events of 2022, <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/azerbaijan>

zorganizowanych grup przestępczych, trudniących się przemytem lokalnym i międzynarodowym. ^[48]

Obszary przestępczości w Azerbejdżanie, które budzą największe obawy organizacji międzynarodowych to handel narkotykami, ludźmi i podrabianymi towarami, przy czym przestępstwa te często prowadzą do prania brudnych pieniędzy i przestępstw z użyciem przemocy. ^[49]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Prawo przewiduje wolność przemieszczania się wewnątrz Azerbejdżanu, możliwość podróży zagranicznych, emigracji i repatriacji. Rząd ogólnie respektuje te prawa. ^{[50][51]}

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Ludność zamieszkująca w Azerbejdżanie jest skoncentrowana głównie w jego wschodniej części, w stolicy Baku (liczącym ponad 2,4 mln mieszkańców) i jego okolicach (gdzie występuje najgęstsze zaludnienie). Odsetek ludności miejskiej, wg ostatnich danych z 2023 r., wynosi 57,6% wszystkich mieszkańców kraju. Współczynnik urbanizacji wynosi 1,38%. ^[52]

Największe miasta, w tym przede wszystkim wieloetniczne Baku, dają nieporównywalnie większe możliwości edukacyjne i zatrudnienia, łącznie ze znacznie wyższymi zarobkami niż w pozostałych regionach kraju. Widoczny jest również duży kontrast między poziomem życia w stolicy i pozostałymi ubogimi rejonami, np. na północny kraju lub na przejętych przez Azerbejdżan terenach separatystycznego Górskiego Karabachu. W Azerbejdżanie zauważalna jest migracja wewnętrzna, tj. przepływ osób migrujących z obszarów wiejskich do stolicy Baku i na półwysep abszeroński, a także uchodźców wewnętrznych zmuszonych do ucieczki z powodu konfliktu w Górskim Karabachu. Taka urbanizacja prowadzi do przeludnienia na obszarach miejskich, zwłaszcza w stolicy, a w konsekwencji do braku możliwości zatrudnienia dla wszystkich, i rosnących wskaźników ubóstwa mimo dużych zasobów ropy naftowej i gazu, które Azerbejdżan sprzedaje innym krajom. ^[53]

⁴⁸ Interpol.int, Tackling transnational crime in Azerbaijan, <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Member-countries/Europe/AZERBAIJAN>

⁴⁹ Interpol.int, Tackling transnational crime in Azerbaijan, <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Member-countries/Europe/AZERBAIJAN>

⁵⁰ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Azerbaijan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/azerbaijan/>

⁵¹ Freedom House, Freedom in the World, Azerbaijan 2023, <https://freedomhouse.org/country/azerbaijan/freedom-world/2023>

⁵² CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>

⁵³ Migrants-refugees.va, Country Profiles Azerbaijan, <https://migrants-refugees.va/country-profile/azerbaijan/>

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Konflikt w Karabachu spowodował masowe przesiedlenia ludności azerskiej z tych regionów do innych części Azerbejdżanu. Większość z nich uciekła ze swoich domów w latach 1988-94 z powodu konfliktu w Górskim Karabachu. Osoby te otrzymały status uchodźców wewnętrznie przesiedlonych. Wg danych UNHCR z 31 grudnia 2021 r., na terytorium Azerbejdżanu pozostawało zarejestrowanych 654 839 takich osób. ^[54]

Osoby wewnętrznie przesiedlone miały dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej w Azerbejdżanie, ale stopa bezrobocia była wśród nich wyższa niż średnia krajowa. Niektórzy międzynarodowi obserwatorzy twierdzą, że rząd nie promował integracji osób wewnętrznie przesiedlonych z azerskim społeczeństwem ze względu na roszczenia terytorialne względem Armenii. ^[55] Większość z nich przed konfliktem mieszkała w rejonach wiejskich i małych miasteczkach Górskiego Karabachu i pracowała w rolnictwie (np. w Agdamie). Po ucieczce z Górskiego Karabachu na inne tereny kontrolowane przez władze Azerbejdżanu uchodźcy wewnętrzni osiedli czy byli osiedlani głównie w miastach i rejonach miejskich w tzw. kolektywnych miejscach zamieszkania w byłych zakładach, hotelach robotniczych czy budynkach wielorodzinnych. Z czasem otrzymywali czy kupowali mieszkania, zazwyczaj w blokach, tj. budynkach wielorodzinnych. A to z kolei wymusiło na nich również zmianę rodzaju pracy i miejsca zatrudnienia, tj. z rolnictwa na handel i usługi. Tylko niewielka ilość osób po ucieczce osiedliła się w miejscowościach znajdujących się zaraz za linią rozgraniczenia terenów kontrolowanych przez Ormian i władze w Baku. ^{[56][57]}

Według Baku, wolę ponownego osiedlenia się na terenach Górskiego Karabachu wyraziło ok. 150 tys. z wewnętrznych uchodźców. ^[58] Rząd przygotował plany zagospodarowania odzyskanych terenów oraz wprowadził liczne zachęty dla osób, które chcą powrócić na te tereny. Planowane jest otwarcie nowego uniwersytetu, który przyciągnie młodych, a ponadto powracający uchodźcy mogą otrzymać domy i mieszkania wybudowane lub wyremontowane na koszt państwa. Początkowo mogą także korzystać ze zwolnienia z niektórych opłat. Do niektórych miejscowości powróciło po kilkadziesiąt rodzin. W sumie szacuje się, że do końca 2024 r. relokowanych zostanie około 20 000 osób. Przykładowo w mieście Shusha mieszka obecnie 60 rodzin. ^[59]

⁵⁴ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Azerbaijan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/azerbaijan/>

⁵⁵ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Azerbaijan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/azerbaijan/>

⁵⁶ Eurasianet.org, Displaced from Karabakh watch reconstruction process with hope, concern, 05.10.2022, <https://eurasianet.org/displaced-from-karabakh-watch-reconstruction-process-with-hope-concern>

⁵⁷ Azernews.az, Azerbaijan to settle about 10,000 former IDPs in Lachin District in the near future, 28.03.2023, <https://www.azernews.az/nation/208012.html>

⁵⁸ OSW, Górecki W., Exodus Ormian z Górskiego Karabachu, 03.10.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-10-03/exodus-ormian-z-gorskiego-karabachu>

⁵⁹ BBC News, Qarabağa qayıdış: kim necə köçə bilər? 8 suala cavabda, 17.05.2024, <https://www.bbc.com/azeri/articles/cjq5503ewj9o>

Ponadto w czerwcu 2024 r. organizacje azerskie przedstawiły raport, domagający się umożliwienia powrotu Azerów, którzy opuścili „Azerbejdżan Wschodni” (jak władze nazwały Armenię) w wyniku konfliktu w latach dziewięćdziesiątych XX w. ^[60]

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Wskutek militarnej akcji Azerbejdżanu oraz kapitulacji Republiki Górskiego Karabachu we wrześniu 2023 r., region ten opuściło ponad 100 tys. osób, czyli niemal cała populacja Ormian karabaskich, udając się głównie do Armenii. Obecnie w Górskim Karabachu pozostały głównie osoby chore i samotne, do których nie dotarli odpowiedzialni za organizację ewakuacji urzędnicy i wolontariusze.^[61] 01.10.2023 r. do Górskiego Karabachu przybyła z jednodniową wizytą pierwsza od trzech dekad misja ONZ, składająca się z pracowników bakijskiego przedstawicielstwa tej organizacji, która oceniła, że na miejscu pozostało od 50 do 1000 Ormian.^[62] Sam exodus, jak i los osób pozostających na terytorium Górskiego Karabachu, monitoruje specjalny doradca ONZ ds. Zapobiegania Ludobójstwu.^[63]

Baku wezwało Ormian z Górskiego Karabachu do pozostania i integracji ze społeczeństwem azerbejdżańskim, zaznaczając jednak, że respektuje ich indywidualne i osobiste decyzje o wyjeździe.^[64] Azerbejdżan oświadczył, że zagwarantuje prawa i bezpieczeństwo Ormianom z Karabachu w taki sam sposób, jak każdej innej mniejszości etnicznej w Azerbejdżanie,^[65] nie chce się jednak zgodzić na jakąkolwiek formę autonomii.^[66]

PODSUMOWANIE

We wrześniu 2023 r. Azerbejdżan rozpoczął wymierzoną w nieuznaną Republikę Górskiego Karabachu operację wojskową, pokonał siły Republiki Górskiego Karabachu i przejął kontrolę nad tym regionem. Władze Republiki Górskiego Karabachu ogłosiły formalne samorozwiązanie z dniem 1 stycznia 2024 r. Od tego czasu Azerbejdżan nie jest zaangażowany w żaden konflikt zbrojny. Nie istnieje również powszechne zagrożenie życia ludności cywilnej.

Wskutek militarnej akcji Azerbejdżanu oraz kapitulacji Republiki Górskiego Karabachu we wrześniu 2023 r., region ten opuściło ponad 100 tys. osób, czyli niemal cała populacja Ormian karabaskich, udając się głównie do Armenii.

⁶⁰ Trend News Agency, Azerbaijan screens demo report on Return of Azerbaijani refugees to Armenia, 10.06.2024, <https://en.trend.az/azerbaijan/politics/3910453.html>

⁶¹ OSW, Górecki W., Exodus Ormian z Górskiego Karabachu, 03.10.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-10-03/exodus-ormian-z-gorskiego-karabachu>

⁶² OSW, Górecki W., Exodus Ormian z Górskiego Karabachu, 03.10.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-10-03/exodus-ormian-z-gorskiego-karabachu>

⁶³ UN, Karabakh emergency escalated, thousands still pouring into Armenia: UN Agencies, 29.09.2023, <https://news.un.org/en/story/2023/09/1141662>

⁶⁴ UN, Karabakh emergency escalated, thousands still pouring into Armenia: UN Agencies, 29.09.2023, <https://news.un.org/en/story/2023/09/1141662>

⁶⁵ UK Parliament, What is happening in Nagorno-Karabakh? 28.09.2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9862/>

⁶⁶ EurasiaNet., Azerbaijan: Baku is bulldozing Armenian legacy in Karabakh, 30.05.2024, <https://eurasianet.org/azerbaijan-baku-is-bulldozing-armenian-legacy-in-karabakh>

W prawie Azerbejdżanu nie jest przewidziana kara śmierci.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED, Azerbaijan, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard///dashboard>
2. ACLED, Azerbaijan, Civilians, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard///dashboard>
3. ACLED, Azerbaijan, Protests, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard///dashboard>
4. Al Jazeera, Armenia returns four border villages to Azerbaijan as part of deal, 24.05.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/5/24/armenia-returns-four-border-villages-to-azerbaijan-as-part-of-deal>
5. Azatutyun, Sepanian R., Karabakh Death Toll Close to 500, 16.08.2023, <https://www.azatutyun.am/a/32639653.html>
6. Azernews, Azerbaijan announces tougher ban on death penalty, 05.02.2023, <https://www.azernews.az/nation/205939.html>
7. Azernews, Azerbaijan to settle about 10,000 former IDPs in Lachin District in the near future, 28.03.2023, <https://www.azernews.az/nation/208012.html>
8. BBC News, Qarabağa qayıdış: kim necə köçə bilər? 8 suala cavabda, 17.05.2024, <https://www.bbc.com/azeri/articles/cjq5503ewj9o>
9. Capitalpunishmentuk.org, The end of capital punishment in Europe, <https://capitalpunishmentuk.org/europe.html>
10. CIA, The World Factbook, Azerbaijan, 22.05.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/azerbaijan/>
11. Defence24, Rosyjskie „siły pokojowe” umacniają się w Górskim Karabachu, 01.12.2020, <https://www.defence24.pl/rosyjskie-sily-pokojowe-umacniają-sie-w-gorskim-karabachu-komentarz>
12. Defence24, Rosyjski kontyngent wojskowy ostatecznie opuścił Górski Karabach, 12.06.2024, <https://defence24.pl/geopolityka/rosyjski-kontyngent-wojskowy-ostatecznie-opuscil-gorski-karabach>
13. Euractiv, Wolska A., Azerbejdżan ogłosił rozpoczęcie operacji antyterrorystycznej w Górskim Karabachu, 19.09.2023, <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/azerbejdżan-oglosil-rozpozeczenie-operacji-antyterrorystycznej-w-gorskim-karabachu/>
14. EurasiaNet., Azerbaijan: Baku is bulldozing Armenian legacy in Karabakh, 30.05.2024, <https://eurasianet.org/azerbaijan-baku-is-bulldozing-armenian-legacy-in-karabakh>
15. Eurasianet.org, Displaced from Karabakh watch reconstruction process with hope, concern, 05.10.2022, <https://eurasianet.org/displaced-from-karabakh-watch-reconstruction-process-with-hope-concern>
16. European Parliament, Resolution of 5th October on the situation in Nagorno Karabakh after Azerbaijan's attack and the continuing threats against

- Armenia, 05.10.2023, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0356_EN.html
17. Freedom House, Freedom in the World, Azerbaijan 2023, <https://freedomhouse.org/country/azerbaijan/freedom-world/2023>
 18. Gov.pl, Azerbejdżan, Informator Ekonomiczny, 26.03.2020, <https://www.gov.pl/web/azerbejdzan/informator-ekonomiczny>
 19. Human Rights Watch, World Report 2023, Azerbaijan, Events of 2022, <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/azerbaijan>
 20. Interpol.int, Tackling transnational crime in Azerbaijan, <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Member-countries/Europe/AZERBAIJAN>
 21. Kavkaz-uzel.eu, Карабах: худой мир или война? https://www.kavkaz-uzel.eu/category/Karabakh_bad_peace_or_war
 22. Migrants-refugees.va, Country Profiles Azerbaijan, <https://migrants-refugees.va/country-profile/azerbaijan/>
 23. Minval.az, Двадцать лет без смертной казни, 23.02.2018, <https://minval.az/news/123766550>
 24. Nyulawglobal.org, A Guide to the Republic of Azerbaijan Law Research, 09.10.2022, [c. Legislative system](https://www.nyulawglobal.org/globalex/Azerbaijan.html/)
 25. OSW, Azerbejdżan 2024: zawrót głowy od sukcesów, 04.06.2024, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2024-06-04/azerbejdzan-2024-zawrot-glowy-od-sukcesow>
 26. OSW, Azerbejdżan: technokratyczna konsolidacja władzy, 12.02.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-02-12/azerbejdzan-technokratyczna-konsolidacja-wladzy>
 27. OSW, Górecki W., Exodus Ormian z Górskiego Karabachu, 03.10.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-10-03/exodus-ormian-z-gorskiego-karabachu>
 28. OSW, Niewypowiedziana wojna. Nowy etap konfliktu azerbejdżańsko-armeńskiego, 06.03.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2023-03-06/niewypowiedziana-wojna-nowy-etap-konfliktu-azerbejdzansko>
 29. OSW, Strachota K., Koniec Górskiego Karabachu. Polityczne trzęsienie ziemi na Kaukazie Południowym, 28.09.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-09-28/koniec-gorskiego-karabachu-polityczne-trzesienie-ziemi-na-kaukazie>
 30. OSW, Strachota K., Trzecia wojna karabaska, 19.09.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-09-19/trzecia-wojna-karabaska>
 31. Rzeczpospolita, Wybory w Azerbejdżanie: 92,05 proc. poparcia dla prezydenta, 08.02.2024, <https://www.rp.pl/polityka/art39804901-wybory-w-azerbejdzanie-92-05-proc-poparcia-dla-prezydenta-wideo>
 32. The Associated Press (AP), Demourian A., Azerbaijan arrests the former head of separatist government after recapturing Nagorno-Karabakh,

- 27.09.2023, <https://apnews.com/article/nagorno-karabakh-azerbaijan-armenia-troops-killed-offensive-1d13668014fac4e44a76c04b54378268>
33. The Moscow, Nikoghosyan H., Times, War is Returning to Nagorno-Karabakh Because the World Did Nothing to Stop It, https://www.themoscowtimes.com/2023/09/19/war-is-returning-to-nagorno-karabakh-because-the-world-did-nothing-to-stop-it-a82513/google_vignette
34. Trend News Agency, Azerbaijan screens demo report on Return of Azerbaijani refugees to Armenia, 10.06.2024, <https://en.trend.az/azerbaijan/politics/3910453.html>
35. TVN24, Nowy premier wyciąga rękę: możliwy kompromis w sprawie Górskiego Karabachu, 10.05.2018, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/armenia-paszynian-o-turcji-wizach-do-ue-i-o-gorskim-karabachu,835833.html>
36. UK Parliament, What is happening in Nagorno-Karabakh? 28.09.2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9862/>
37. UN, Karabakh emergency escalated, thousands still pouring into Armenia: UN Agencies, 29.09.2023, <https://news.un.org/en/story/2023/09/1141662>
38. US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Azerbaijan, 20.03.2023, <https://www.state.gov/reports/2022-country-reports-on-human-rights-practices/azerbaijan/>
39. Wikimedia Commons, Azerbaijan, administrative divisions - et - colored.svg, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Azerbaijan,_administrative_divisions_-_et_-_colored.svg
40. Wikipedia, Azerbejdżan, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Azerbejd%C5%BCan>